

Förslag till
Ungdomspolitiskt program
för landskapet Åland år 2009-2012

12 mars 2009

I enlighet med beslut 54 U20
Dnr: U20/08/1/4

Den ungdomspolitiska kommittén tillsattes den 4 mars 2008 med uppdrag att utarbeta ett ungdomspolitiskt program för landskapet Åland. Uppdraget tydliggjordes i beslutet på följande sätt:

Kommitténs arbete ska ske i samverkan med berörda aktörer och målgrupper inom området ungdomspolitik. Kommittén skall ge förslag till strukturer för ungdomspolitiken som ger möjligheter för ungas delaktighet och medbestämmande.

I sitt arbete skall kommittén även göra en utvärdering av den förda ungdomspolitiken med beaktande av det tidigare programmet och göra en utvärdering av Ålands ungdomsråds verksamhet och roll i framtiden.

Den 30 september 2008 överlämnade kommittén en mellanrapport tillsammans med en utvärdering av den tidigare förda ungdomspolitik i enighet med kommitténs uppdrag.

Kommittén har träffats 12 gånger varav ett möte var ett öppet fortbildningstillfälle under rubriken *Ungdomsarbete – av unga, för unga eller med unga?* Förutom kommitténs möten har en studieresa till Gotland genomförts i april 2008. Vidare har enskilda medlemmar och sekreterare medverkat vid olika arrangemang och träffar som givit ökat kunskap om strategier och metoder för att skapa förutsättningar för en ungdomspolitik där ungas aktiva medborgarskap är centralt.

Denna parlamentariskt tillsatta kommittén har bestått av medlemmar från samtliga partier i lagtinget. Simon Pellas (c) var kommitténs ordförande till och med den 17 juni 2008. Fredrik Erlandsson (c) tillträdde som kommitténs ordförande den 16 september 2008. Viceordförande har varit Mikael Holmberg (s) och ungdomskonsulent Lotta Angergård har varit kommitténs sekreterare.

Av olika anledningar har kommitténs sammansättning ändrats under arbetets gång. Under perioden 4 mars-16 september 2008 ingick följande ledamöter/suppleanter i kommittén: Simon Pellas/Fredrik Erlandsson, Gunilla Schåman/Jessica Nylund (c), Mats Lundberg/Catharina Henriksson (fs), Nina Smeds/Pamela Sjödahl (lib), Tommy Sjöblom/Niclas Fabricius (lib), Carita Nylund/Ted Häggblom (ob), Mikael Holmberg/Anna Vesa (s), Mari Wickström/Tomas Sundberg (åf).

Från och med den 16 september 2008 ingick följande ledamöter/suppleanter i kommittén: Fredrik Erlandsson/Frederik Pastoor, Jessica Nylund/Gunilla Schåman, Mats Lundberg/Catharina Henriksson, Pamela Sjödahl/Ann Rosing, Tommy Sjöblom/Niclas Fabricius, Carita Nylund/Ted Häggblom, Mikael Holmberg/Anna Vesa, Mari Wickström/Tomas Sundberg.

Kommittén anser sig härmed ha fullföljt sitt uppdrag och överlämnar sitt förslag till landskapsregeringen.

Mariehamn 12 mars 2009

Fredrik Erlandsson (c)
ordförande

Mikael Holmberg (s)
vice ordförande

Mats Lundberg (fs)

Jessica Nylund (c)

Carita Nylund (ob)

Tommy Sjöblom (lib)

Pamela Sjödahl (lib)

Mari Wickström (åf)

Lotta Angergård (sekr)

Ungdomspolitiskt program FÖR LANDSKAPET ÅLAND

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning.....	4
Varför ett ungdomspolitiskt program?.....	4
Målsättningar under programperioden.....	5
Prioriterade områden	5
Aktivt medborgarskap	6
Hälsa och välbefinnande	7
Kultur och fritid	8
Varför ungas perspektiv?.....	9
Ungdomspolitiskt program - för vem?.....	10

Guide för genomförande av det ungdomspolitiska programmet

Nycklar.....	11
Kännedom om programmet och dess mål.....	11
Politiskt ledarskap och prioriteringar	11
Resurser	11
Möjlighet till stöd och inspiration.....	11
Ungdom = resurs.....	11
Vuxenstöd	12
Organisation.....	12
Ungdomskonsulent.....	12
Ungdomskommitté.....	12
Årliga handlingsplaner.....	13
Inflytandeforum.....	13
Ålands ungdomsråd	13
Utvärdering.....	14
Källor och vidare läsning.....	15

Definitioner

Unga

flickor och pojkar och unga kvinnor och unga män mellan 13 och 25 år.

Ungdom

perioden av identitetsutveckling mellan barn- och vuxenstadiet.

Ungdomspolitik

tvärsektorielt politikområde med särskilt fokus på en viss åldersgrupp, inom vilket åtgärder tas som berör eller riktar sig till flickor och pojkar och unga kvinnor och unga män. Den åländska ungdomspolitiken har som ambition att engagera unga i samhället.

Ungdomsverksamhet

aktiviteter för och med flickor och pojkar och unga kvinnor och unga män som ämnar låta unga använda sin egen tid, stärka ungas sociala identitet, stödja ungas utveckling och självständighetsprocess, samt växelverkan mellan generationer. En central del i ungdomsverksamheten är att ta tillvara ungas engagemang, skapande förmåga och kreativitet.

Aktivt medborgarskap

människors samhälleliga verksamhet. I detta sammanhang menas flickors och pojkars och unga kvinnors och unga mäns möjlighet och vilja till aktivt deltagande i den politiska, ekonomiska och sociala verksamheten inom samhället.

Inledning

Traditionellt har ungdomsverksamhet varit starkt kopplat till kultur- och fritidssektorn. I kommunal ungdomsverksamhet och inom föreningars och organisationers ungdomsverksamhet har aktiviteter planerats och förverkligats av vuxna för (barn och) ungdomar. Sedan slutet av 1980-talet tar modern ungdomsverksamhet och ungdomsarbete fasta på möjligheten för flickor och pojkar och för unga kvinnor och unga män att skapa egna aktiviteter, att själva föra fram idéer och att delta i förverkligandet av dem. Unga blir aktörer och inte endast målgrupp. Här har vuxna även fortsättningsvis en viktig roll i att stödja och lotsa i arbetet med att förverkliga idéer och visa på möjliga vägar för ungas engagemang och organisering.

Den traditionella synen på ungdomsverksamhet har även funnits inom det ungdomspolitiska området där ungdomspolitiken har varit starkt kopplat till ett visst antal sektorer och på genomförande av praktisk verksamhet. Samtidens ungdomspolitik är dock ett tvärsektoriellt politikområde där kultur och fritid är delar i ett större komplex av frågeställningar där ungas utveckling och delaktighet sätts i fokus. Ungdomspolitiken handlar om ungas livssituation och villkor inom en rad olika områden så som hälsa, utbildning, arbete, boende, kultur, fritid och inflytande.

Landskapsregeringen vill bedriva en tvärsektoriell ungdomspolitik på Åland. Begreppet tvärsektoriell innebär att ungdomspolitiken ses som ett eget politikområde som tangerar flera olika områden. Ungdomspolitiken blir alltså sektorsövergripande. Ungdomspolitiken är starkt kopplad till att skapa förutsättningar och möjligheter för unga att vara med och påverka sin livssituation och villkor. Landskapsregeringens ambition att arbeta med en tvärsektoriell ungdomspolitik står i samklang med de riktlinjer som finns för det europeiska och nordiska samarbetet inom det ungdomspolitiska området.

Redan i det första åländska ungdomspolitiska programmet för år 2003-2005 beskrivs ungdomspolitik som vidsträckt och att det kan gälla alla samhällssektorer och politikområden. Detta program är en fortsättning på det tidigare programmet.

På Åland finns ca 4000 unga personer mellan 13-25 år, varav en knapp majoritet är pojkar och unga män. Det är denna grupp unga, tillsammans med alla de olika strukturer och aktörer som skapar förutsättningar för ungas livssituation och villkor, som är både målgruppen och drivkraften för den åländska ungdomspolitiken. Syftet med en sektorsövergripande ungdomspolitik är att samla de åtgärder som berör unga och tydliggöra de politiska ambitionerna som finns. Det innebär att skapa strukturer för en kontinuerlig utveckling och samordningen inom ungdomspolitiken.

Varför ett ungdomspolitiskt program?

Syftet med det ungdomspolitiska programmet är att slå fast vilka områden som ska prioriteras under programperioden år 2009-2012. Det ungdomspolitiska programmet lyfter vidare fram de övergripande målsättningarna och tydliggör grundläggande begrepp, visar på verksamhetsområden och utvecklingsområden samt ger riktlinjer och inspiration för insatser för och tillsammans med unga inom ungdomspolitiken.

Ett tvärsektoriellt arbete innebär en samordning på det ungdomspolitiska området och det berör landskapsregeringen och dess myndigheter och inrättningar, landskapets kommuner, föreningar,

organisationer och andra samhällsaktörer. Det ungdomspolitiska programmet är en del i detta arbete. Med utgångspunkt i det ungdomspolitiska programmet tar landskapsregeringen sedan fram ettåriga handlingsplaner.

Målsättningar under programperioden

Det ungdomspolitiska programmet utgår ifrån de övergripande ungdomspolitiska målsättningarna som finns för landskapet Åland;

Landskapsregeringen vill

- ge ungdomar reella möjligheter till påverkan och delaktighet och
- anser att ungdomars engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande skall tas tillvara som en samhällsresurs.

Att skapa förutsättningar för ungas påverkan och delaktighet ger inte bara en vinst för den enskilda individen, utan även för samhället i stort. Engagemang, skapande förmåga och kritiskt tänkande från olika medborgargrupper tas tillvara och berikar initiativ och beslut. Att skapa reella möjligheter innebär att unga erbjuds medverkan och delaktighet, får information om beslutsprocessen, samt en förståelse för vilka möjligheter det finns till inflytande.

Sammantaget har målsättningarna sin grund i att skapa förutsättningar för ungas aktiva medborgarskap. Målsättningarna är riktgivande för det förhållningssätt som landskapsregeringen och dess förvaltning ska ha till unga. De genomsyrar det ungdomspolitiska programmet och den åländska ungdomspolitiken som helhet. De ska integreras i övriga politikområden som berör ungdomars levnadsvillkor.

Prioriterade områden

För att förverkliga den ambition som finns om att arbeta tvärssektoriellt med ungdomspolitiken krävs att det byggs upp hållbara strukturer för samverkan dels inom landskapsregeringen, dels med andra berörda parter. Detta samtidigt som det finns en förståelse för att allt inte kan ske samtidigt. Tre prioriterade områden lyfts därför upp under den inledande programperioden år 2009-2012.

- Aktivt medborgarskap
- Hälsa och välbefinnande
- Kultur och fritid

Arbetet med de prioriterade områdena förutsätter både kunskap om jämställdhet och genusfrågor och medvetenhet om att unga inte är en enhetlig grupp, utan representerar en mångfald av åsikter, intressen, livssituationer och levnadsvillkor. Samordningsansvaret för ungdomspolitiken ligger tillsvidare hos Utbildnings- och kulturavdelningen vid landskapsregeringen, men flyttas förslagsvis till den avdelning inom förvaltningen som arbetar med demokratifrågor.

De prioriterade områdena går hand i hand med de gemensamma riktlinjer som man enats om inom Europeiska unionen. EUs ungdomspolitik tar sin utgångspunkt i vitboken *Nya insatser för Europas ungdom* från 2001 där ungdomars delaktighet, information till ungdomar, frivilligt arbete

och bättre kunskaper om ungdomars situation lyfts fram som prioriterade områden. År 2005 antogs *Ungdomspakten* där medlemsländerna enades om att lägga större fokus på unga och att ta tillvara unga som en resurs i arbetet med Lissabonstrategin. Den röda tråden kan ses i att ett ungdomsperspektiv ska integreras på områden som rör unga.

1 Aktivt medborgarskap

Barn och ungas rätt till inflytande och delaktighet säkerställs i FN:s konvention om barnets rättigheter, Barnkonventionen. Dess artiklar ska efterlevas av de stater som antagit konventionen. Åland bekräftade Finlands anslutning till konventionen i mars 1991, vilket innebär att möjliggörandet för ungas aktiva medborgarskap är en skyldighet under åländsk, finsk och internationell lag.

Ungas rätt till inflytande säkerställs ytterligare i lagstiftning och olika styrdokument för grundskolan och gymnasieskolan. Dessa innehåller ett tydligt demokratiuppdrag där skolans roll att skapa förutsättningar för unga till ett aktivt medborgarskap lyfts fram. Kunskap om samhällets uppbyggnad, beslutsprocesser och påverkansmöjligheter utgör viktiga delar i detta uppdrag. Skolan har även en viktig roll för Ungdomsrådet och andra inflytandeforum genom att skolans ledning och personal visar ett positivt förhållningssätt till elevers engagemang innanför, såväl som utanför, skolans område och ser vinsten av det informella lärandet.

När det finns en reell vilja att möjliggöra ungas aktiva medborgarskap är nästa utmaning att arbeta med olika metoder och former för inflytande och delaktighet för unga i sin vardag och i samhällets olika instanser. Här har ungdomsledare, politiker och tjänstemän ett särskilt ansvar att lotsa och skapa kontaktytor.

Inflytandeforum är ett samlande begrepp för metoder som möjliggör inflytande och delaktighet och har som idé att vara en mötesplats för unga och beslutsfattare. Syftet är att ge ökad kunskap och nya perspektiv till både unga och beslutsfattare. Det är viktigt att resultatet av den dialog som sker i samband med ett inflytandeforum på ett systematiskt sätt ingår som en naturlig del i styr- och beslutsprocesser. Detta för att inte bli ett parallellsystem utan egentlig funktion.

I arbetet med en hållbar utveckling på Åland är ungdomars möjlighet till ett aktivt medborgarskap en viktig del. Hållbar utveckling handlar om tre viktiga och sammanhängande delar; ekologiska, ekonomiska och sociala. Inflytande och delaktighet för unga är nödvändigt för att få beslut som är hållbara och demokratiska, både i dag och i framtiden.

Åtgärder under programperioden

- Ungdomsrådet återinförs som en form av inflytandeforum. Bildande av ett ungdomsråd sker i samråd med unga för att säkra ungas inflytande inom landskapsförvaltningen och i det åländska samhället som helhet. Ungdomsrådets reglemente kan behöva omarbetas.
- Unga ges en egen plats eller hörs i kommittéarbete och andra utredningar som ligger till grund för beslut inom förvaltningen. Detta som en del i säkerställandet av ett ungdomsperspektiv.

- Arrangera och utveckla former för inflytandeforum för unga och beslutsfattare i samverkan med berörda aktörer.
- Fortbildning och inspiration för att möjliggöra ungas aktiva medborgarskap för berörda aktörer, så som elevråd, skolpersonal, organisationer, föreningar, politiska partier, tjänstemän, ungdomsarbetare och kommuner.
- Utveckla en modell för barnkonsekvensanalys och implementera denna tankegång i olika förvaltningars beslutsfattande och verksamheter.

2 Hälsa och välbefinnande

Ungas hälsa och välbefinnande har sin grund i ungas livsvillkor och levnadsvanor. Ungas levnadsvanor påverkas av den kultur och miljö som man vistas i och genom att påverka dessa miljöer positivt, uppmuntras unga att göra goda val för både sin hälsa och sitt välbefinnande. Arbetet med att skapa förutsättningar för unga att må bra såväl fysiskt som psykiskt går hand i hand med det främjande perspektiv som är utgångspunkten i det ungdomspolitiska programmet. Det betyder att uppmuntra och understödja de faktorer som skapar förutsättningar för en god hälsa, snarare än att fokusera på de faktorer som bidrag till ohälsa. Samtidigt ska vikten av kvalitativ stöd och vård för utsatta unga poängteras.

Hälsa och välbefinnande är starkt kopplat till kön. Speciellt ohälsan kan ta sig olika uttryck. Ångest, oro, sömnsvårigheter och stress är exempelvis vanligare hos flickor och unga kvinnor, medan de också i allt högre utsträckning söker hjälp och vård än pojkar och unga män. En ökad medvetenhet om skillnader mellan könen behövs för att kunna se olikheterna och ge kvalitativt stöd.

Arbetet med ungas hälsa sker på olika nivåer i det åländska samhället. Dels inom den offentliga sektorn med landskapsregeringen och dess myndigheter och inrättningar tillsammans med kommuner, dels andra producenter av hälsofrämjande åtgärder så som ideella organisationer, föreningar och nätverk. Skolhälsovården spelar en viktig roll i arbetet med att förbättra ungas hälsa. I arbetet med ungas hälsa och välbefinnande finns stora vinster i att samverka.

Hälsa är nära kopplat till möjlighet till inflytande och delaktighet i samhället. Möjligheten att forma sin vardag och påverka beslut som berör ger en känsla av sammanhang, vilket i sig är en nyckel till hälsa och välbefinnande.

Åtgärder under programperioden

- Ökad samverkan mellan aktörer som arbetar med ungas hälsa och välbefinnande, fysisk och psykisk hälsa såväl som social utveckling.
- Stärka det förebyggande och främjande arbetet med unga som riskerar att utveckla psykisk ohälsa genom en tvärssektoriell satsning med fokus på ungas psykiska välbefinnande.

- Fortbildning och kompetensutveckling gällande åtgärder och metoder som främjar ungas hälsa och välbefinnande.
- Ungas hälsa och välbefinnande lyfts fram i det kommande hälsopolitiska programmet.
- Vidta åtgärder som främjar elevers hälsa och välbefinnande utifrån de resultat som enkätundersökningen "Hälsa i skolan" visar.

3 Kultur och fritid

Kultur och fritid är fortsatt viktiga områden inom ungdomspolitiken. Unga ska ges utrymme och verktyg att forma sin egen kultur och fritid, så att unga även är aktörer och inte endast målgrupp. Ungas kultur och fritid är ett sätt att ta till vara ungas engagemang och skapande förmåga och är en viktig del av ungt entreprenörskap. Fritiden ska samtidigt ge möjlighet till nöje och avkoppling.

Föreningar, organisationer, församlingar och olika sammanslutningar samverkar med framförallt kommuner i det praktiska genomförandet av verksamheten. Landskapsregeringen bistår i första hand med ekonomiskt stöd genom landskapsandelar för kultur, idrott och ungdom och genom fördelning av medel från Ålands Penningautomatförening.

Kultur- och fritidverksamhet har, med sin bredd i allt från idrott till konst, en viktig roll att spela för ungas hälsa och välbefinnande. Både som mötesplats och identitetsstärkande och som ett verktyg till demokratiskt deltagande där unga blir delaktiga i skapandet av sin egen fritid och kultur. En kvalitativ kultur- och fritidsverksamheten uppmuntrar även till kreativitet och innovation. Ökad kunskap om faktorer som påverkar ungas möjlighet till en god fritid är en förutsättning för att skapa goda livsvillkor för alla unga på Åland.

Åtgärder under programperioden

- Kartlägga de totala resurser som används i landskapet för ungdomsverksamhet.
- Beakta de ungdomspolitiska målsättningarna och det ungdomspolitiska programmet i beviljandet av ekonomisk stöd till ungdomsarbete från Ålands Penningautomatförening.
- Utveckla stöd till projekt där ungas engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande tas tillvara.
- Fortbildning och kompetensutveckling gällande metoder för hur unga kan vara med och skapa sin egen kultur och fritid.
- Möjliggöra erfarenhetsutbyte för personer som är engagerade i ungdomsverksamhet, såväl ideella som yrkesverksamma.

Varför ungas perspektiv?

Utgångspunkten i det ungdomspolitiska programmet är att unga flickor och pojkar och unga kvinnor och unga män är en resurs idag, här och nu, till skillnad från den traditionella synen att ungas tid för inflytande är i framtiden, att unga ska stå på tillväxt tills man uppnått en viss ålder eller en viss nivå av livserfarenhet. Vinsterna med ungas inflytande och delaktighet lyftas kan fram i sex perspektiv;

Demokratiperspektiv

Delaktighet redan från unga år kan utveckla en konkret demokratisk grundsyn. Utgångspunkten i demokratiperspektivet är att skapa förutsättningar för unga till ett aktivt medborgarskap. Landskapsregeringen har en viktig uppgift i att bredda det demokratiska deltagandet, så att det speglar den mångfald som finns hos befolkningen.

Brukarperspektiv

Brukarperspektivet bygger på att lyssna till de som är målgruppen för en tjänst eller en aktivitet, brukarna. Ett brukarperspektiv är egentligen viktigt i alla sammanhang, men eftersom barn och unga har färre platser och möjligheter där man kan göra sin röst hörd så är det särskilt viktigt att ta med ungas perspektiv i beslut och genomförande av aktiviteter.

Ekonomiperspektivet

Genom att beslut är förankrade hos målgruppen blir verksamheter och förvaltning mer kostnadseffektiv. Risken för felinvesteringar minskar.

Rättighetsperspektiv

Barns och ungas rätt att fritt uttrycka sina åsikter och att bli hörd är en av Barnkonventionens grundläggande principer.

Entreprenörperspektivet

Ett aktivt medborgarskap går hand i hand med företagsamhet och entreprenörskap. Möjligheten att få pröva sin idé, ansvara för planering och genomförande ger en konkret erfarenhet av företagsamhet och kan användas inom olika sektorer; forandet av ungas kultur och fritid likväl som inom utbildningssektorn och näringslivet.

Framtidsperspektivet

Genom att skapa goda förutsättningar för unga att leva och verka på Åland ökar möjligheten att unga kvinnor och män efter eventuella studier eller boende utanför Åland väljer att flytta tillbaka. Goda uppväxtvillkor är alltid en god investering. Det är viktigt att komma ihåg att unga kommer att bära konsekvenserna av de beslut som fattas, eller inte fattas idag. Unga har en viktig roll att spela i att hitta lösningar för att möta de utmaningar som exempelvis klimatförändringarna och globaliseringen bär med sig.

Ungdomspolitiskt program - för vem?

Det ungdomspolitiska programmet riktar sig i första hand till verksamheter som landskapsregeringen svarar för, men eftersom ungdomars livsvillkor inte håller sig inom den begränsningen riktar sig detta program även till kommuner, föreningar, organisationer och andra samhällsaktörer som på olika sätt är en del i unga människors liv.

De riktlinjer som angivits för ungdomspolitiken i det ungdomspolitiska programmet är styrande för landskapsregeringens allmänna förvaltning och dess myndigheter. För kommunerna är programmet rådgivande. Även om varken landskapets, den nordiska eller den europeiska ungdomspolitiken kan styra den kommunala verksamheten är det viktigt att på kommunal nivå diskutera och förhålla sig till de mål och prioriteringar som utformats. Detta då de kommunala besluten i hög grad formar den ungdomspolitiska utvecklingen och livsvillkoren för ungdomar på Åland.

Landskapet Åland har lagstiftningsbehörighet på ungdomsområdet. I landskapslag (1986:87) om ungdomsarbete finns bestämmelser om ungdomsarbete och ungdomsverksamhet. Enligt lagen ska landskapsregeringen och kommunerna verka för att skapa allmänna förutsättningar för den verksamhet som bedrivs av ungdomsorganisationerna. I lagen nämns bland annat kommunala ungdomsnämndernas ansvar för främjandet av ungdomsarbetet och verksamheten i kommunen, fördelning av landskapsandelar för ungdomsarbetet och stödmöjligheter för ungdomsverksamhet. Vidare finns lagstiftning, förordningar, politiska program och policydokument inom en rad olika sektorer som har betydelse för arbetet med den åländska ungdomspolitiken.

Guide för genomförande av det ungdomspolitiska programmet

Här sammanställs förutsättningarna för ett genomförande av det ungdomspolitiska programmet.

Nycklar

I den utvärdering av den tidigare förda ungdomspolitiken och det ungdomspolitiska programmet från år 2003-2005 som ungdomspolitiska kommittén presenterade i september 2008 fanns ambitionen att ringa in vad som krävs för att ett nytt program ska lyckas och för att ungdomspolitiken på Åland ska utvecklas.

Det finns dock ingen färdig mall att följa för att lyckas på det ungdomspolitiska området eller för implementeringen av ett program, men det finns ett antal nycklar till möjlig framgång som ungdomspolitiska kommittén vill lyfta upp. Nedan presenteras därför delar av denna text på nytt;

Kännedom om programmet och dess mål

Ett första steg mot ett förverkligande av ett ungdomspolitiskt program är att det finns en kännedom om programmet och en förståelse för dess innehåll på politisk nivå, inom förvaltningen, hos medborgarorganisationer, kommuner och hos unga. Mätbara mål och åtgärder för att se resultat ökar chansen för programmets genomförande, samtidigt som det skapar verktyg för uppföljning.

Politiskt ledarskap och prioriteringar

Politisk förankring och en reell vilja att förverkliga det ungdomspolitiska programmet genom att avsätta resurser, öka kunskapen för politikområdet och att prioritera tid för dialog med unga. En ökad status på politikområdet krävs.

Resurser

Ekonomiska och personella resurser krävs för ett förverkligande. Resurserna bör både vara direkt kopplat till programmets mål och genomförande samt för att ge utrymme för samarbete och samordning över sektorgränserna för att uppnå den vinst som kan göras i ett tvärsektoriellt politikområde som ungdomspolitiken.

Möjlighet till stöd och inspiration

Ungdomspolitik är starkt kopplat till ungas möjlighet att påverka sin egen vardag. Här är medborgarorganisationerna, skolan och kommunerna tre viktiga aktörer jämte landskapsregeringen. För att möjliggöra ungas delaktighet behövs stöd och inspiration för att skapa/utveckla forum för ungas aktiva medborgarskap på alla nivåer.

Ungdom = resurs

Ingen är för ung för att vara med och forma det samhälle man är en del av. Ungdomars roll som brukare/användare tas allt för sällan till vara. Genom att ge unga verktyg till ett aktivt medborgarskap samt bereda plats för ungas delaktighet kan man öka kvalitén både i arrangemang för unga och i beslutsfattande, så att verksamheten och beslut blir bättre för dem som berörs.

Vuxenstöd

Vuxnas förhållningssätt är en viktig del i arbetet med att stimulera och engagera ungdomar till att vara aktiva och är en viktig del för att säkerställa kontinuitet och hållbara strukturer. Vuxnas stöd måste finnas inom olika grupper och på olika nivåer; exempelvis engagemang hos vuxna politiker, lärare och skolledning som ser vinsten av att satsa pedagogiskt på ungas inflytande i vardagen och kunskap om demokratiska system samt hos ungdomsledare som stöttar och lotsar unga att hitta vägar för att genomföra sina idéer och förslag.

Organisation

Det ungdomspolitiska området berör alla samhällssektorer. Organisationen för genomförandet bygger på en ansvarsfördelning mellan avdelningar inom landskapsförvaltningen, dess myndigheter och andra aktörer som ansvarar för olika verksamhetsområden. En ungdomskommitté tillsätts för att underlätta samverkan och information. Ungdomskonsulenten har en central roll i arbetet med förverkligandet av det ungdomspolitiska programmet.

I arbetet med att ta ett sektorsövergripande angreppssätt på ungdomspolitiken flyttas huvudansvaret från Utbildnings- och kulturavdelningens kulturbyrå. Den nya placeringen blir i anslutning till den avdelning inom förvaltningen som arbetar med demokratifrågor. Avdelningschefernas förståelse för politikområdet och det tvärsektoriella arbetet är av avgörande betydelse.

Ungdomskonsulent

Ungdomskonsulenten har ett särskilt ansvar att bevaka och samordna landskapsregeringens arbete inom området. Ungdomskonsulenten är även en möjlig resurs för kommuners och medborgarorganisationers arbete med ungdomspolitik. Det ungdomspolitiska programmet är en del i styrningen av ungdomskonsulentens arbete.

Förslag på ny arbetsbeskrivning kan sammanfattas i nedanstående punkter och har sin grund i att tjänsten utökas till en heltidstjänst;

- Samordna den åländska ungdomspolitiken inom förvaltningen
- Utveckla och förmedla verktyg för att främja ungdomars möjlighet till ett aktivt medborgarskap
- Nätverksskapande på ungdomspolitikens område
- Stödja ungdomsarbetare och unga i att hitta former för ungas egen organisering
- Vara en resurs för Ungdomsrådet
- Arrangera inflytandeforum och mötesplatser för unga och förtroendevalda tillsammans med ungdomsrådet eller andra aktörer
- Bevaka ungdomsarbetet och ungdomspolitiken i Norden och EU
- Representera landskapet i det nordiska ungdomsarbetet
- Vara en resurs i informationsarbetet till unga om möjligheter till aktivt medborgarskap

Ungdomskommitté

En kommitté bestående av representanter från landskapsregeringen, förvaltningens avdelningar och Ungdomsrådet samt ungdomskonsulenten tillsätts för att samordna, följa upp och utveckla den åländska ungdomspolitiken. Ungdomskonsulenten är beredande tjänsteman.

Samordningsarbete sker i inledningsskedet inom landskapsregeringens förvaltning och dess myndigheter och inrättningar, men kan utvecklas vidare till att även inkludera kommuner och andra aktörer inom det ungdomspolitiska arbetet så som organisationer, föreningar och nätverk. Arbetsformerna för kommittén preciseras ytterligare i ett reglemente.

Årliga handlingsplaner

Med utgångspunkt i det ungdomspolitiska programmet tar landskapsregeringen fram ettåriga handlingsplaner. Handlingsplanerna bereds i ungdomskommittén och sker parallellt med landskapsregeringens budgetarbete. Det är av stor vikt att ta in kunskap från medarbetare som arbetar direkt med att genomföra programmets åtgärder. Här kan exempelvis skolpersonal och ungdomsledare lyftas fram. Unga involveras i arbetet dels genom Ungdomsrådets representanter i ungdomskommittén, men även genom andra former av höranden.

Handlingsplanen innehåller de prioriterade områden som landskapsregeringen vill fokusera på under det kommande året, där konkreta uppdrag finns formulerade och där det tydligt framgår vem som ansvarar för åtgärder, samt indikatorer som möjliggör att de uppsatta målen i planen kan följas upp och den åländska ungdomspolitiken kan utvärderas.

Inflytandeforum

I arbetet med att ta fram olika former av inflytandeforum har unga en viktig roll att spela. Det finns därför en vinst i att inte överarbeta former utan istället skapa strukturer där unga kan vara med och forma hur olika inflytandeforum kan se ut. På så vis skapas inflytandeforum med förankring hos unga och det blir en metod för att ta in ungas kunskap i arbetet. Dock krävs tydlighet kring ett inflytandeforums syfte.

Ålands ungdomsråd

Ålands ungdomsråd blir en form av inflytandeforum för unga. Syftet med Ungdomsrådet är att öka ungas inflytande inom landskapsförvaltningen och i det åländska samhället som helhet. Ungdomsrådet ska tillsättas i samråd och dialog med unga. Grundidén med Ungdomsrådet är att vara en mötesplats för unga som vill engagera sig i samhällsfrågor utan krav på att tillhöra ett politiskt parti.

Eftersom utvärderingar visar att en låg tröskel för att engagera sig i olika inflytandeforum främjar ungas deltagande föreslås att kommande ungdomsråd har en lösare struktur. Detta innebär att det inte blir en traditionell kommitté kopplat till landskapsregeringen. Andra viktiga framgångsfaktorer är möjligheten till stöd från en tjänsteman, tillgång till ekonomiska medel samt möjlighet till att få ny kunskap och utbyte med andra. Politiker och tjänstemäns kännedom om och positiva attityd till ungdomsrådet underlättar ett ungdomsråds arbete och höjer statusen. En idé som finns och som kan utvecklas om intresse finns är att Ungdomsrådet samordnas av Ålands kommunförbund och landskapsregeringen.

Engagemanget i Ålands ungdomsråd ska bland annat ge:

- Kunskap om påverkansarbete
- Kunskap om hur beslut inom lagtinget och landskapsregeringen (kommun) fattas
- Möjlighet till dialog med lantrådet och ministrar i landskapsregeringen (kommun)

- Möjlighet till att representera Åland i olika ungdomspolitiska sammanhang på Åland och i världen
- Möjlighet till kontakter och att bygga nätverk.
- Möjlighet att arrangera olika former av inflytandeforum och träffar för unga

Ungdomskonsulenterna ges i uppdrag att utifrån ovanstående resonemang påbörja rekryteringen till ett ungdomsråd kopplat till landskapsregeringen. I detta arbete kommer skolpersonal, ungdomsledare, organisationer och andra med direkt kontakt till unga vara en avgörande del. Det är av stor vikt att tillgängliggöra information på platser där unga finns, såväl på Internet som fysiska platser.

Utvärdering

Det ungdomspolitiska programmets konkretiseras i årliga handlingsplaner. Dessa blir en del i arbetet med att följa upp den åländska ungdomspolitiken. En utvärdering av hela det ungdomspolitiska programmet ska göras i samband med att programmet omarbetas eller att ett nytt program tas fram. Uppföljning och utvärdering bör göras utifrån olika perspektiv. Här kan tjänstemän och politiker på olika nivåer, politiska partier och medborgarorganisationer, unga och ungdomsarbetare bistå med olika perspektiv i utvärderingen. Formen kan vara genom enkät, intervju, utvärderingsseminarium eller annan interaktiv metod. Syftet för utvärderingen är att kontrollera resultatet av programmet samt skaffa underlag för förändring och utveckling inför framtida ungdomspolitik.

I utvärderingen bör följande frågor besvaras:

- Har de åtgärder som finns angivna i programmet genomförts?
Respektive avdelning och ansvarig bistår utvärderaren i arbetet.
Har tillräckligt med resurser funnits för åtgärdernas genomförande?
Åtgärderna sätts i relation till tilldelade resurser.
Framgångsfaktorer och lärdomar?
- Har organisationen för en tvärsektoriell ungdomspolitik fungerat?
Förankring i landskapsregeringens organisation?
Framgångsfaktorer och lärdomar?
- Har arbetet med ungdomspolitiken en förankring hos unga på Åland?
Skillnad mellan och inom olika grupper av unga så som regional spridning, kön, ålder?
Framgångsfaktorer och lärdomar?
- Har landskapsregeringens ungdomspolitik en förankring hos kommuner, organisationer och andra aktörer inom ungdomspolitiken?
Skillnader mellan och inom grupper?
Framgångsfaktorer och lärdomar?

Processen vid framtagandet av programmet utvärderas av den ungdomspolitiska kommittén och ungdomskonsulenterna våren 2009 och finns tillgänglig för utvärderaren.

Källor och vidare läsning

Böcker & publikationer

Dörren till inflytande

Nordiska ungdomskommittén (NUK)

www.norden.org/pub/velfaerd/barn/sk/ANP2004768.pdf

Hälsans mysterium

Aaron Antonovsky (1987)

Nya insatser för Europas ungdom

Europeiska kommissionens vitbok om ungdomspolitik KOM 2001 681

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0681:FIN:SV:PDF>

Projekt, forskning & inspiration

Barnombudsmannen i riket

www.barnombudsmannen.fi

Barnombudsmannen i Sverige

www.bo.se

Barnombudsmannen på Åland

www.bom.ax

Europeiska ungdomsportalen

http://europa.eu/youth/index.cfm?l_id=sv

NUNI

Nationella Nätverket för Ungas Inflytande i Sverige

www.nuninatverk.se

Sveriges Kommuner och Landsting

Projekt medborgardialog och Nätverk ungdomsdialog

www.skl.se

www.skl.se/artikel.asp?C=4784&A=19960

www.skl.se/artikel.asp?C=7174&A=56142

Sveriges ungdomsråd

Partipolitiskt och religiöst obunden paraplyorganisation för ungdomsråd

www.sverigesungdomsrad.se

Ungdomspolitik i riket

Undervisningsministeriet

www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/?lang=sv

Ungdomspolitik i Sverige

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

<http://www.regeringen.se/sb/d/2479>

Ungdomsstyrelsen

Statlig myndighet i Sverige som arbetar för att unga ska få tillgång till inflytande och välfärd
www.ungdomsstyrelsen.se

Styrdokument för landskapet Åland

www.regeringen.ax/socialomiljo/miljo/Planer_och_program.pbs

Främst följande program

- Handlingsprogram år 2007 för landskapsregeringen ledd av lantrådet Viveka Eriksson
- Växtkraft - Kulturpolitiskt program 2007-2011
- Socialvårdsplan 2009-2013
- Ramprogram för jämställdhetsarbetet på Åland 2008-2011

Landskapsregeringens budget år 2009

Ålands landskapsregering

[hwww.regeringen.ax/budget.pbs](http://www.regeringen.ax/budget.pbs)

Resurs- och behovsplan för landskapet Åland

Meddelande nr 1/2008-2009

<http://dokument.lagtinget.aland.fi/handlingar/2008-2009/M01/m0120082009.doc>

Utredningar & rapporter

Hälsa i skolan 2007: Situationen i Åland

STAKES

www.regeringen.ax/.composer/upload//socialomiljo/Halsa_i_skolan_2007.doc

Lagtings- och kommunalvalet 2007

ÅSUB Statistik 2007:4

www.asub.ax/files/Val2007.pdf

Utvärdering av åländsk ungdomspolitik med beaktande av Ungdomspolitiskt program för landskapet Åland år 2003-2005

Ungdomspolitiska kommittén 2008

www.regeringen.ax/ungdom

www.regeringen.ax/.composer/upload//ungdom/Utvardering_av_alandsk_ungdomspolitik_30.9.2008.pdf

När barn och ungdomar får bestämma mer påverkas hälsan - en systematisk forskningsöversikt

Pia Wennerholm Juslin och Sven Bremberg

Statens folkhälsoinstitut Sverige